

De LOC-focusgroep vlnr. Nathalie Cardinaels, Sandrine Censabella, Sofie Engels en Caroline Van Marsenille. Ontbreken op de foto: dr. Jeroen Mebis en Sofie Vanstraelen

■ Oncopsychologische studies naar levenskwaliteit

In 2012 startte de zorgcluster oncologie van het Jessa Ziekenhuis met twee wetenschappelijke studies. Met de LOC-FOCUS! probeert men de cognitieve problemen die tijdens en na de kankerbehandeling kunnen optreden te begrijpen en te verhelpen. De tweede studie evalueert de doeltreffendheid van het Mindfulness-Based Stress Reduction programma en onderzoekt hoe men de patiënt een hogere levenskwaliteit kan bieden.

Kankergerelateerde cognitieve veranderingen

Borstkankerpatiënten rapporteren na hun chemotherapie vaak organisatorische problemen, vergeetachtigheid en denk- en concentratiestoornissen. Die cognitieve problemen kunnen een aanzienlijk negatieve invloed hebben op de levenskwaliteit van de patiënt, zelfs jaren na de kankerbehandeling.

Dr. Jeroen Mebis, medisch oncoloog: "Chemobrain is een fenomeen dat al 30 jaar bekend is, maar waar de laatste 10 jaar pas echt veel aandacht aan besteed wordt. Omdat niet alleen chemopatiënten cognitieve problemen rapporteren, dekt de term chemobrain volgens ons de lading niet. Bovendien zijn er naast de chemotherapie misschien nog andere belangrijke factoren. Misschien spelen de genen een rol, de hormonale veranderingen door de kankertherapie, vermoeidheid, stress of de kanker zelf. Daarom spreken wij liever van kankergerelateerde cognitieve veranderingen. Ons team voert daar nu onderzoek naar uit, zodat we het fenomeen kunnen begrijpen en de patiënt nog beter kunnen helpen. In

dat kader wierven we onderzoekspsychologe Sandrine Censabella aan, die gespecialiseerd is in wetenschappelijk onderzoek."

Sandrine: "De term chemobrain is niet alleen te eng, volgens mij moet hij ook zoveel mogelijk vermeden worden. Wie de term op internet opzoekt, vindt heel veel foute informatie. Bovendien krijgen we zo te kampen met 'self-fulfilling prophecy'. Dat blijkt uit verschillende wetenschappelijke studies: hoe meer informatie een patiënt krijgt over chemobrain, des te meer problemen hij rapporteert en des te slechter hij presteert bij de neuropsychologische testen. Chemobrain hoeft geen geheim te zijn, maar mag zeker ook niet opgeblazen worden. We moeten er wel altijd rekening mee houden dat de problemen reëel en belastend zijn voor de patiënt. We mogen ze dus zeker niet negeren."

LOC-FOCUS!

"We willen meer inzicht krijgen in de kankergerelateerde cognitieve veranderingen, zoals de oorzaken, prevalentie, omvang en impact

op levenskwaliteit. Ervaren borstkankerpatiënten meer cognitieve moeilijkheden dan de algemene bevolking? Kunnen we die problemen meten? Zijn er testen daarvoor die meer geschikt zijn dan andere? Ontstaan de problemen door de kanker of door de chemotherapie, of kunnen we ook vergelijkbare problemen vinden bij kankerpatiënten die niet met chemotherapie behandeld zijn? Wat is het effect van die moeilijkheden op het dagelijkse leven van de patiënt en zijn omgeving? Voor al die vragen zoeken we een antwoord in onze studie LOC-FOCUS. Zo kunnen we ook kijken naar mogelijke preventiestrategieën en behandelingen zoals cognitieve revalidatie en mindfulnessstrainingen," aldus Sandrine.

Naar 15 minuten screening

Meten is een belangrijk aspect in deze studie. "Met de bestaande testen vinden we de klachten van de patiënt niet altijd terug. Als neuropsychologen worden we helaas vaak geconfronteerd met dat verschil tussen objectieve testen en subjectieve klachten. Daarnaast hebben we geen referentiepunt, we weten dus niet hoe de patiënt voor de chemotherapie functioneerde en kunnen geen meetbare waardes plakken op de cognitieve veranderingen. Ook in de literatuur vinden we geen sluitend onderzoek terug. We onderzoeken op dit moment nog hoe we de klachten het best kunnen objectiveren en werken een screening uit die slechts 15 minuten in beslag neemt. Dat is al een grote stap in de goede richting, want de huidige neuropsychologische onderzoeken kunnen tot 8 uur duren, wat veel te belastend is voor de patiënt," zegt Sandrine.

WERK MEE AAN ONS ONDERZOEK!

In het kader van een onderzoek naar het aandachtsvermogen van vrouwen met borstkanker zijn we op zoek naar vrouwen die geen kanker hebben (gehad). Ben je geïnteresseerd of ken je iemand die graag wil deelnemen aan dit onderzoek?

Neem dan contact op met één van onze medewerkers:

Sofie Engels, klinisch psychologe,

tel. 011 30 89 15 of e-mail sofie.engels@jessazh.be

Caroline Van Marsenille, klinisch psychologe,

tel. 011 30 89 13 of e-mail caroline.vanmarsenille@jessazh.be

borstkankerpatiënten

Het Jessa Ziekenhuis is het eerste Limburgse bedrijf dat een dergelijke studie autonoom opzet en uitvoert. Via dr. Mebis, medisch oncoloog in het Jessa Ziekenhuis, is er wel een nauw contact met de UHasselt.

Mindfulness-Based Stress Reduction programma

Naast de LOC-FOCUS! loopt er een studie naar de doeltreffendheid van een Mindfulness-Based Stress Reduction programma. Ongeveer de helft van de vrouwen die borstkanker hebben, krijgen naast behandelingen zoals radio- en chemotherapie ook hormoontherapie toegediend om het risico op herval te verminderen. Hormoontherapie brengt echter heel wat neveneffecten met zich mee die gelijkaardig zijn aan de klassieke menopauzale symptomen. Die neveneffecten kunnen zeer belastend zijn voor borstkankerpatiënten en een aanzienlijk negatieve invloed op hun levenskwaliteit hebben.

Waarom hormoontherapie?

Vele borsttumoren hebben 'receptoren' die gevoelig zijn voor de vrouwelijke geslachtshormonen oestrogeen en progesteron, die het lichaam op natuurlijke wijze produceert. In een borsttumor die progesteron- of oestrogeenreceptorgevoelig is, bevinden zich eiwitten waaraan oestrogeen of progesteron zich kan vasthechten, de zogenaamde hormoonreceptoren. Tumorcellen hebben die hormonen nodig om te groeien en zich verder uit te breiden.

Er bestaan ook chemische substanties die

sterk gelijken op natuurlijk oestrogeen of progesteron en die zich eveneens aan deze receptoren binden. Als die substanties aan borstkankerpatiënten worden toegediend, nemen ze de plaats in van de natuurlijke hormonen ter hoogte van de receptor, zodat de groei van kankercellen vertraagd of gestopt wordt in plaats van bevorderd. Daarnaast zijn er substanties die de productie van de vrouwelijke hormonen onderdrukken zodat ze niet met de receptor kunnen binden en de groei van de borstkanker dus stilvalt. De toediening van al die chemische stoffen noemt men hormoontherapie.

Ingrijpend

Hormoontherapie kan de werking van de natuurlijke hormonen blokkeren, waardoor er bijwerkingen optreden die gelijkaardig zijn aan de klassieke menopauzale symptomen (bijvoorbeeld stemmingswisselingen, gewichtstoename en opvliegers). Toch verschilt de kunstmatig geïnduceerde menopauze van de "natuurlijke". Een natuurlijke menopauze manifesteert zich eerder geleidelijk zodat vrouwen tijd krijgen om zich aan te passen. Een kunstmatige menopauze daarentegen is meteen zeer ingrijpend aanwezig.

De maastroom van het dagelijkse leven

Sinds 2010 organiseert het borstcentrum van het Jessa Ziekenhuis een Mindfulness-Based Stress Reduction programma voor kankerpatiënten na hun eerstelijns behandelingen. Dat programma is een verwesterde vorm van

boeddhisme. In plaats van meegevoerd te worden in de maastroom van het dagelijks leven en de onrust die borstkanker en de gevolgen ervan met zich meebrengen, leert de patiënt aan de hand van ademhalingsoefeningen, meditatie, cognitieve technieken en yoga om de situatie en innerlijke beleving van op afstand te bekijken.

Aansluitend hierop werd in 2012, naar aanleiding van de Pink Panther Award die Nathalie Cardinaels ontving voor haar boek 'Mindfulness bij borstkanker, specifiek onderzoek opgestart naar mindfulness bij hormoontherapie bij borstkanker, met aparte, bijkomende mindfulnessstrainingen voor patiënten die deelnemen aan dit onderzoek.

Wereldprimeur

Nathalie Cardinaels, klinisch psychologe en gedragstherapeute in het Jessa Ziekenhuis: "De nazorg en levenskwaliteit na kanker is van groot belang. Daarom startten we vorig jaar met een studie die de doeltreffendheid evalueert van mindfulness op de levenskwaliteit van vrouwelijke borstkankerpatiënten die hormoontherapie krijgen. Zo kunnen we ook een duidelijk beeld schetsen van het welzijn van deze patiënten en onderzoeken hoe we de kwaliteit van de zorg nog een niveau hoger kunnen tillen. Wij zijn de eersten ter wereld die een dergelijke studie uitvoeren. Ik ben dan ook heel blij dat we met ondersteuning van Think Pink een dergelijke studie binnen ons ziekenhuis kunnen uitvoeren en dat we via deze studie kunnen meewerken aan een betere levenskwaliteit van mensen met borstkanker."